VEGYI ANYAG HÍRLEVÉL

LEVEGŐ MUNKACSOPORT - MTVSZ, 2009. JANUÁR

MEGÁLLAPODÁS AZ UNIÓS NÖVÉNYVÉDŐSZER-SZABÁLYOZÁSRÓL

Az Európai Unió döntéshozói megállapodtak a jelenlegi elavult növényvédőszer-szabályozást felváltó új rendelkezésekről.

HUMOROSAN A VEGYI ANYAGOKRÓL

Nyugat-európai egészségvédő civil szervezetek képregényekben hívják fel a figyelmet a vegyi anyagok jelentette kockázatokra.

BIZTONSÁGOSABB JÁTÉKOK

Az Európai Parlament elfogadta a játékok biztonságára vonatkozó, a korábbinál lényegesen szigorúbb rendeletét. A fogyasztóvédő szervezetek kétségeiket is kifejezték az új jogszabály hatékonyságával kapcsolatban.

TERJEDŐ ÉGÉSGÁTLÓK

Eddig biztonságosnak hitt égésgátló anyagokat mutattak ki a világ eltérő területein élő állatokból, a vegyület már széles körben elterjedt a környezetben és a lakásokban is jelen van.

TERJEDŐ ÉGÉSGÁTLÓKAMPÁNY A FENNTARTHATÓ VEGYIANYAG-HASZNÁLAT TERJEDÉSÉÉRT

A vegyi anyagok globális kockázatainak csökkentése érdekében a Nehezen Lebomló Szerves Szennyező Vegyületektől Mentesítő Nemzetközi Hálózat (IPEN) csatlakozó szervezeteket keres tudatformáló kampányához.

MEGÁLLAPODÁS AZ UNIÓS NÖVÉNYVÉDŐSZER-SZABÁLYOZÁSRÓL

A Levegő Munkacsoport az európai környezetvédő és egészségügyi szervezetekkel együtt örömmel fogadja, hogy több mint két évnyi vita után az Európai Unió döntéshozói végre megállapodtak a jelenlegi elavult növényvédőszer-szabályozást felváltó új uniós rendelkezésekről. Az Európai Parlament és Tanács képviselői december 17-én állapodtak meg az úgynevezett peszticidcsomagról: a növényvédő szerek forgalomba hozataláról szóló rendeletről és a peszticidek fenntartható használatáról szóló irányelvről.

A Levegő Munkacsoport a kezdetektől követte a lakosság életét meghatározó jogszabályok alakulását, hisz ezeken a szabályokon múlik, hogy milyen feltételekkel lehet permetezni, milyen vegyszermaradékok kerülnek az elkövetkező években az élelmiszereinkbe. Jelenleg ugyanis a hazai élelmiszerek körülbelül 40 százaléka tartalmaz növényvédőszermaradékokat. Hazai kutatók szerint a felhasznált vegyszerek jórésze elavult, károsítja az emberi egészséget. A Levegő Munkacsoport több konkrét módosítási javaslatot is küldött az EP magyar képviselőinek valamint az illetékes minisztériumoknak, továbbá a szavazásokat megelőzően kérte őket, hogy környezetbarát szellemben szavazzanak.

A Növényvédőszer Akcióhálózat (PAN) és magyar tagja, a Levegő Munkacsoport véleménye szerint a mostani egyezség több jelentős engedményt tett a korlátozások ellen ágáló ipari lobbinak, ami környezet- és egészségvédelmi szempontból komoly visszalépést jelent az EP által korábban elfogadott javaslatokhoz képest. Ennek ellenére több komoly eredményt is hozott a szavazás a növényvédőszer-engedélyezési rendeletről. Előremutató, hogy születik egy uniós feketelista, azaz a rákkeltő, a génkárosító, a szaporodási képességeket (CMR 1 és 2), valamint a hormonrendszert károsító anyagokat ezentúl nem lehet az EU-ban engedélyezni. A hormonrendszert károsító anyagokra (endokrin diszruptor) az Európai Bizottság öt éven belül kialakít egy egységes kritériumrendszert, mely alapján eldönthető, mely anyagok tartoznak ebbe a kategóriába; ugyanis jelenleg csak egy OECD ajánlás áll rendelkezésre, mint definíció. A feketelistára várhatóan 22 anyag kerül fel. A Növényvédőszer Akcióhálózat (PAN) és más zöld és egészségügyi szervezetek szerint bár fontos eredmény, hogy ezen legkárosabb, és az élelmiszerekben rendszeresen jelenlévő anyagok eltűnnek, számos egészségkárosító anyag a piacon maradhat. Az Európai Parlament javaslatával szemben ugyanis továbbra is használni lehet az immun- és az idegrendszert, valamint a gyermekek agyi fejlődését károsító növényvédő szereket. Sőt, a Parlament javaslatával szemben nem kell korlátozni egy anyagot, ha az a környezetben káros hatású anyagokra bomlik le. További engedmény, hogy könnyen kérhető a “fekete listán” lévő anyagokra derogáció. Félő, hogy így a jogszabály kevésbé ösztönzi a gyártókat az új, biztonságos anyagok kifejlesztésére. Másrészről viszont kétségtelen, hogy a termelőknek így nem kell attól tartaniuk, hogy hatékony szer nélkül maradnak az új jogszabály miatt, hisz nem lehet esszenciális hatóanyagot korlátozni.

A hivatalos magyar és az EP, valamint a zöldek álláspontjával szemben, az engedélyezési rendeletben megmaradt az úgynevezett hármas zónarendszer. Azaz, amely anyagot egy zónában engedélyeztek, azt az összes, zónába tartozó országba be kell engedni. Magyarország az igencsak eltérő klimatikus viszonyokkal rendelkező Írországgal is egy zónába került. A tagországoknak azonban lehetőséget adtak arra, hogy nemet mondhassanak a zónájukban engedélyezett anyagra: el lehet utasítani az engedélyezést, ha a tagország bizonyítani tudja, hogy az adott anyag elfogadhatatlanul nagy kockázatot jelent az emberi egészségre és a környezetre, és az adott tagországbeli felhasználás során nincs lehetőség a kockázat kezelésére.

A növényvédő szerek használatról szóló irányelv bár kijelöli feladatként a növényvédőszer-használat csökkentését, de konkrét célszámok, feladatok nélkül. Más pontokban is visszalépés az egyezség a kezdeti ambiciózusabb álláspontokhoz képest. A légi permetezést eleinte gyakorlatilag betiltotta volna a Bizottság. Az EP tavaly szigorú derogációs feltételekhez szabta a légi permetezést, ám a jelenlegi megállapodás a legtöbb eddigi megszorítást is nagyrészt elvetette. Siker viszont, hogy permetezéskor védőtávolságokat írnak elő a vizek védelmében. Emellett, az új irányelv értelmében közterületeken, például parkokban, iskolák kertjében elvileg tilos lesz a növényvédő- és rovarirtószer-használat. Ám ennek a rendelkezésnek a gyakorlati végrehajtása nagyban a tagállamokon múlik. A zöld szervezetek remélik, hogy a magyar hatóságok valóban csak indokolt esetekben engedélyezik közterületeken a vegyszerhasználatot. Az új irányelv szerint minden EU-tagországnak nemzeti akciótervet kell készítenie a növényvédő szerek fenntartható használatáról. Az akciótervek célja a környezeti és egészségi károk minimalizálása.
Az Európai Parlament január 13–14-én szavazza meg várhatóan a második olvasati megállapodást.

(Simon Gergely)

HUMOROSAN A VEGYI ANYAGOKRÓL

A brüsszeli székhelyű Health and Environment Alliance (HEAL, Egészség- és Környezetvédelmi Szövetség) és a jövő nemzedékek jogaiért küzdő francia MDRGF szervezet (Mouvement pour les Droits et le Respect des Générations Futures) közös kiadványt és honlapot hozott létre a vegyi anyagok kockázatainak bemutatására.
A kiadvány négy humoros képregényben mutatja be a hétköznapjainkban is jelenlévő egészségkárosító vegyi anyagokat. Az egyes képregények más-más témákra (például a gyermekek egészségügyi kockázataira, szervezetünk és az élelmiszerek elszennyezettségére, valamint a kozmetikai termékek veszélyeire) világítanak rá.
A képregényekhez kapcsolódva részletesebb anyagokban is kifejtik a leglényegesebb részleteket és bemutatják a kockázatok csökkentésének lehetőségeit.
A fentiek mellett a témákhoz kapcsolódóan bemutatják az EU-ban zajló jogszabályalkotási folyamatokat is.
A képregény és a tájékoztató anyagok itt érhetőek el (angol és francia nyelven).

(*Choosing our future kampány*)

BIZTONSÁGOSABB JÁTÉKOK

Az Európai Parlament decemberi szavazásán elfogadta a játékok biztonságáról szóló rendeletet. Bár a jogszabály lényegesen szigorúbb, mint a korábbi 1988-as irányelv, számos egészségvédelemmel foglalkozó szervezet elégtelennek tartja az előírásokat a gyermekek hatékony védelméhez.
Fontos előrelépés az új szabályozásban hogy megfordították a felelőséget, azaz mint a vegyi anyagokról szóló általános szabályozásban (REACH), itt is a gyártónak kell garantálnia a játék biztonságát. Sajnos az ipar nyomására megszavazták, hogy a vizsgálatokat nem független laboratóriumokban, hanem a cégek privát laborjaiban lehet végezni.
Szűkült a játékokban felhasználható allergén anyagok (jellemzően illatosítók) felhasználásának lehetősége. A képviselők, bár szigorították a rákkeltő, mutagén vagy reprotoxikus

összetevők felhasználását, kivételes esetekben ezek továbbra is a termékekben maradhatnak. A nehézfémek felhasználását szintén korlátozták.
A gyermekek fejlődését nagymértékben hormonok irányítják, ezért különösen veszélyes, hogy pont a játékokban nem tiltják kellő szigorral a hormonrendszer működését károsan befolyásoló, nehezen lebomló, a gyermekek szervezetében évekig megmaradó anyagokat.
A tervezetet – viszonylagos gyengesége miatt – nem szavazták meg a zöldek az EP-ben.
Az európai fogyasztóvédelmi civil szervezet (BEUC) képviselője, Monique Goyens is azt mondta, hogy a jogszabály alakulása inkább tükrözi a játékgyártók, mint a gyermekek érdekeit és a hiányosságok miatt mielőbb szükséges a rendelet előírásainak felülvizsgálata.
Talán nem véletlen, hogy az új előírásokat – néhány fenntartás mellett – a játékgyártók szövetsége (Toy Industries of Europe, TOI) értékelte a legkedvezőbben.
A fogyasztóvédő civil szervezetek közös sajtóanyaga itt érhető el (angol nyelven).
Az Európai Játékgyártók Szövetségének sajtóanyaga itt érhető el (angol nyelven).

TERJEDŐ ÉGÉSGÁTLÓK

A korábban biológiai hatásai szempontjából – az ipari szereplők által végzett vizsgálatok alapján – jelentéktelennek gondolt égésgátló vegyületet észak-amerikai sirályok mellett, többféle kínai vízimadárban és a pandákban is kimutatták. A korábban már környezetszennyezőként azonosított égésgátlók közé újabb vegyület kerülhet, mivel a dekabromodifenil-etánt (DBDPE) is sikerült számos területről kimutatni. A DBDPE akár a lakásokból is bekerülhet az emberi szervezetbe.
Az elektromos berendezések kábeleinek szigetelésében használt DBDPE környezeti jelenlétét már 2004-től igazolták a vizsgálatok, de az előző néhány hónapban egyre gyakrabban jelennek meg a vegyület – például a szennyvizekben, az üledékben, a háztartási porban, és a légkörben való – jelenlétét igazoló eredmények.
A kockázatai miatt az EU-ban betiltott a DecaBDE (Deca) helyett használt anyagot először 2006-ban sikerült egy élőlény szervezetéből kimutatni. Három kontinens 12 országában vizsgálódó svéd kutatók szerint a DBDPE jelenléte világszerte aggodalomra adhat okot.
A korábbi eredmények alapján kijelenthető, hogy a vegyület jelenléte évről-évre növekszik az élőlények szervezetében.
Stockholmi kutatók szerint a Deca DBDPE-vel való helyettesítése nem volt szerencsés. A minták egy részében a Deca fő alkotójánál, a BDE-209-nél is magasabb volt a rövid ideje használt új égésgátló anyag koncentrációja, ami alapján feltételezhető, hogy az lassabb lebomlási idővel, és/vagy nagyobb bioakkumulációs potenciállal rendelkezik.
Amerikai kutatók viszonylag magas koncentrációban is kimutatták már a vegyületet a háztartási porból. Az eredmények alapján a lakosság, különösen a gyermekek egészségére nézve kockázatot jelenthet az égésgátló anyag. Korábbi vizsgálatok már igazolták, hogy a Deca károsítja az idegrendszer fejlődését, és így feltételezhető, hogy a hasonló szerkezetű DBDPE is hatással lehet a szervezetre.

(*Environmental Science&Technology*)

TERJEDŐ ÉGÉSGÁTLÓKAMPÁNY A FENNTARTHATÓ VEGYIANYAG-HASZNÁLAT TERJEDÉSÉÉRT

Hat nemzetközi civil szervezet (Health Care Without Harm, the International POPs Elimination Network (IPEN), the International Society of Doctors for the Environment (ISDE), Pesticide Action Network (PAN), the World Federation of Public Health Associations and Women in Europe for a Common Future (WECF)) egy kampányt kezdeményezett (Global Outreach Campaign) a Nemzetközi Vegyianyag-Kezelési Stratégiához (Strategic Approach to International Chemicals Management, SAICM) kapcsolódóan.
A nemzetközi kampány céljai:
- a vegyianyag-biztonsággal foglalkozó civil szervezetek számának növelése,
- a hatékony vegyianyag-használat előmozdítása a civil érdekérvényesítés segítségével,
- segítség a SAICM 2020-as céljainak megvalósításához,
- 1000 civil szervezet bevonása a programba és közöttük az információáramlás elősegítése.

A kampány kezdetén a fent említett hat nemzetközi szervezet közös nyilatkozatban támogatta a SAICM stratégiát, és felhívást intézett a minél hatékonyabb megvalósítás érdekében.
A kampányhoz világszerte már mintegy 350, vegyi anyagokkal foglalkozó civil szervezet csatlakozott. A kampány keretében két tájékoztató anyag is elkészült, melyekben a SAICM stratégiát, illetve a nehezen lebomló vegyi anyagokat mutatják be az érdeklődőknek. Már készülnek a nehézfémekkel és a növényvédő szerekkel foglalkozó tájékoztató kiadványok.
A kampány szervezői várják a fenntarthatatlan vegyianyag-használat ellen tenni kívánó szervezetek csatlakozását.
Csatlakozni a honlapunkon is elérhető fájl kitöltésével és az ipen@ipen.org, vagy a janos@levego.hu címre való elküldésével lehet.
A nemzetközi kampány honlapja itt érhető el.

(IPEN)

Minden olvasónknak boldog új évet kívánunk!

Kérjük, támogassa munkánkat adója 1 százalékával!
Levegő Munkacsoport: 18226254-2-42,
Magyar Természetvédők Szövetsége: 19014654-2-43

Kérjük, hogy a hírlevéllel kapcsolatos észrevételeit, illetve le- és feliratkozási szándékát a reach@levego.hu e-mail címen jelezze!

A vegyi anyag hírlevelet összeállította: Pál János

Készült a Levegő Munkacsoport és a Magyar Természetvédők Szövetsége vegyi anyag kampánya keretében.

Pál János (LMCS), Simon Gergely

A régebbi hírlevelek a www.levego.hu/vegyianyag címen érhetőek el.

A témában további hírek és információk találhatóak a Levegő Munkacsoport és a Magyar Természetvédők Szövetségének közös vegyi anyag honlapján: www.vegyireakcio.hu